

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра: економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____ Н. В. Сметнина

«_____» _____ 2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Економіка, планування та управління бізнесом»
на тему: **«ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА**
СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ
ОБЛАСТІ)»

Виконавець:

студентка 6 курсу 5 групи ФЕУВ

Андріянова Анастасія Олександрівна

(підпис)

Науковий керівник:

к. е. н., доцент

Доброва Наталя Василівна

(підпис)

ОДЕСА – 2019

.ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	
1.1. Характеристика і особливості функціонування малого та середнього підприємництва в Україні.....	7
1.2. Економічна сутність та значення малого підприємництва в розвитку економіки України.....	16
1.3. Міжнародний досвід державного регулювання малого та середнього бізнесу	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	
2.1. Тенденції розвитку малого і середнього підприємництва в Україні Одеській області	34
2.2. Оцінка стану регулювання та підтримки підприємництва в Одеському регіоні.	41
2.3. Оцінка ділового клімату та легкості ведення бізнесу в Одеській області	47
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
3.1. Моделювання розвитку малого бізнесу в Україні.....	60
3.2. Регулювання взаємодії різних структур з метою активізації реалізації проектів в малому та середньому бізнесі	63
3.3. Оцінка ризиків в малому та середньому бізнесі	75
ВИСНОВКИ	85
Список використаних джерел	90
Додатки	100

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогоднішній день економіка України знаходиться на етапі трансформування і дуже важливо забезпечити саме позитивний вектор змін, а саме через стабільний економічний зріст та розвиток соціальної сфери на основі раціонального використання всіх наявних ресурсів і перегляду важливості окремих ланок економіки для країни.

Серед пріоритетних ланок економіки слід виділити розвиток малого та середнього підприємництва. Розвиток малого та середнього підприємництва є пріоритетним напрямком для більшості держав. Сектор малого підприємництва забезпечують зайнятість населення, як наслідок покращується добробут громадян країни або певного регіону. Також, мале і середнє підприємництво дає поштовх для інноваційного розвитку, пошуку нових, більш ефективних і цікавих рішень.

Крім того, саме малий і середній бізнес є необхідною умовою для формування прошарку середнього класу населення у країні, а він у свою чергу є основою для становлення економічно успішної держави, що особливо актуально для України зараз.

Розвиток малого і середнього підприємництва має бути одним з пріоритетних напрямків державної політики країни, він повинен розширюватись, але ще більш важлива його стійкість на ринку. Великий вплив на малий бізнес має система оподаткування. Вона водночас повинна забезпечувати стабільні та достатні надходження до бюджету, тому що у більшості країн світу частка малого бізнесу у ВВП становить не менше половини, саме в Україні за даними 2017 року цей показник становив 15% [1]. З іншого боку систему оподаткування не повинна перевантажувати малі підприємства, особливо ті, які тільки почали функціонувати, навпаки, повинна бути стимуляція для подальшого розвитку бізнесу і щоб він не був вимушений у подальшому переходити до тіньової частини економіки.

Проблема стійкого розвитку малого і середнього бізнесу є досить популярною, її вивченням займалися і продовжують наукову діяльність багато науковців та фахівців у своїх працях.

В зарубіжній практиці питанням дослідження малого підприємництва займалися такі видатні економісти, як: Д. Сторі, А. Освальд та П. Рейнольдс. На основі їх досліджень було створена гіпотеза про структурні зрушення у виробництві, що у свою чергу приводить до переоцінки малого і середнього підприємництва у світовому господарстві.

У свою чергу українських дослідників, що займалися питанням малого підприємництва, можна умовно розділити на дві групи. Так, питанням державної політики розвитку та підтримки малого підприємництва займалися О. Кужель, А. Бутенко, В. Ляшенко, Л. Воротіна, Н. Доброва та ін. А проблеми і перспективи діяльності малого та середнього підприємництва вивчали Л. Федулina, М. Єрмошенко, О. Мазур, В. Кобилко та ін.

Однак, не дивлячись на те, що науковцями було розглянуто і вирішено низка проблем, залишається актуальним питання визначення чинників, які впливають на зростання та спад показників малого і середнього підприємництва, та рекомендацій щодо поліпшення бізнес клімату в країні. Також, глибшого вирішення потребує система державного регулювання і саморегулювання малого та середнього підприємництва в Україні.

Викладене вище зумовило вибір теми дослідження , постановку мети на завдань дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи: обґрунтування теоретичних положень та державних напрямків регулювання розвитку малого і середнього підприємництва (МСП), дослідження місця та ролі МСП в економіці України, виявлення тенденцій його розвитку.

Досягнення поставленої мети дослідження зумовило необхідність вирішення таких **завдань:**

- дати характеристику малому та середньому підприємству та визначити особливості функціонування в загальній структурі національної економіки країни;
- визначити значення МСП в економіці України;
- проаналізувати міжнародний досвід державного розвитку малого та середнього підприємства та обґрунтувати можливості його адаптація під реалії економіки України;
- розкрити тенденції розвитку МСП в Україні та Одеському регіоні;
- оцінити стан регулювання та підтримки підприємства в Одеському регіоні;
- оцінити стан ділового клімату та легкості ведення бізнесу в Одеській області;
- створити модель розвитку малого бізнесу в Україні;
- надати рекомендації щодо регулювання взаємодії різних структур з метою підтримки підприємницьких проектів МСП.
- надати оцінку ризиків МСП.

Об'єктом дослідження є процеси функціонування МСП в умовах трансформації економіки України та оцінка його впливу на розвиток країни та добробут населення.

Предметом дослідження є теоретичні положення, основоположні принципи, методи і практичні рекомендації трансформації державного регулювання МСП, включаючи регіональний рівень.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань в кваліфікаційній роботі використовуються різні методи. Теоретичною основою служать положення теорій і концепцій економічного розвитку, регіональної економіки, наукові праці та методичні розробки українських та зарубіжних вчених з питань перспектив розвитку та державного регулювання малого і середнього підприємства.

У роботі використано наступні методи: логічного узагальнення при формулюванні наукових засад економічного розвитку МСП; спостереження, для визначення особливостей розвитку малого та середнього бізнесу в Україні; аналіз галузі та міжнародного досвіду при постановці проблеми дослідження, деталізації та уточненні його предмета; порівняльний та графічний аналіз при дослідженні особливостей розвитку малого та середнього бізнесу України; аналогії для прогнозування економічного розвитку МСП в Одеському регіоні. Для побудови моделі була використана функція Коба-Дугласа.

Інформаційну базу дослідження склали Закони України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, укази Президента України, матеріали Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку й торгівлі України, матеріали періодичних наукових видань, матеріали наукових конференцій, дослідження вітчизняних і зарубіжних учених-економістів у сфері розвитку малого та середнього бізнесу, монографічні видання, офіційні міжнародні рейтинги (Doing Business, Regional Doing Business – 2018), дані мережі Інтернет.

Публікації та апробації результатів дослідження. За результатами дослідження опублікована стаття:

Андріянова А. О. Актуальні проблеми розвитку малого та середнього підприємництва в Україні/ Н.В. Доброва, А. А.О. Андріянова// Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом. – 2019. – № 31.

ВИСНОВКИ

Розглянувши теоретичні та практичні питання державного регулювання малого та середнього бізнесу на прикладі Одеської області, в роботі сформульовані наступні висновки.

1. Особливостями функціонування малого та середнього підприємництва в Україні є його здатність створюватись і працювати в будь-яких умовах, не зважаючи на економічні спади, інфляцію, високу платню за кредит, відсутність необхідної інфраструктури, невизначеність майбутнього і високий ступінь ризику; вони не потребують значного фінансування та особливих зусиль з боку держави для свого розвитку, але вносять неоціненний внесок у вирішення проблем перехідної економіки, проблем трансформаційного, економічного та соціально-психологічного характеру.

2. Економічна сутність та значення малого підприємництва в розвитку економіки України полягає у його здатності забезпечити самозанятість у країні, що допоможе сформувати міцний середній клас суспільства, а це у свою чергу приведе до росту економіки у цілому. Окрім цього, МСП здатне працювати у кооперації з великими підприємствами, що у майбутньому дасть позитивний синергетичний ефект. У період різких економічних спадів мале підприємництво більш гнучке і швидше реагує на зміни зовні, у масштабах країни це призведе до менших втрат, включаючи безробіття. Тобто, розвиток сфери МСП є необхідною умовою для покращення добробуту в Україні на всіх ланках життя.

3. Наступність міжнародного досвіду державного регулювання малого та середнього бізнесу полягає у розробці більш приближеною до реалій сьогодення кредитної політики для суб'єктів МСП, створенні центрів розвитку малого підприємництва, що допоможе підтримувати конкурентоспроможність у час постійних змін та нововведень. Необхідно також започаткувати тісну співпрацю усіх державних органів, це буде початком створення так званого «єдиного вікна», завдяки цьому підприємці

зможуть зберегти час і частину грошей, витратити їх на розвиток власної справи, як побічний позитивний ефект можна буде спостерігати зменшення рівня корупції. Цікавим зарубіжним прикладом, який можна спробувати започаткувати в Україні є «податкові канікули», або звільнення від сплати деяких податків у перший час становлення бізнесу, це полегшить життя молодим підприємцям і зацікавить інвесторів.

4. Загальні тенденції розвитку підприємництва в Україні свідчить про те, що загальна кількість підприємств в Україні за період 2010 – 2018 роки зменшилась на 10,7%. У розрізі груп підприємств найбільше зменшення відбулося у групах великих (-31,9%) та середніх (-28,8%) підприємств. Основною причиною такого становища є втрата контролю над значною частиною територій (Крим та деякі райони Донецької та Луганської областей). Крім того, зменшення кількості крупних підприємств відбулось за рахунок зниження курсу національної валюти в наслідок чого значна кількість крупних підприємств втратила право називатися такими за ознакою обсягів реалізації. В наслідок цього дещо підвищилась доля малих та мікропідприємств у загальній їх кількості.

Ріст обсягів реалізації, який на всіх групах підприємств значно зріз, треба корегувати на рівень інфляції, який за офіційними даним у 2017 році склав 267,3% до рівня 2010 року. Перерахунок на індекс інфляції показав, що обсяги реалізації зменшились більше всього на великих (-21,8%) та середніх (-22,4%), що пояснюється зменшенням їхньої кількості. В той же час звертає на себе увагу факт збільшення фізичного обсягу продажу у категорії ФОП на 3,9%. Це пояснюється насамперед тим, що малі підприємства більш мобільні та їм легше пристосовуватися до негативних змін, які відбувалися протягом 2012 – 2017 років.

5. Проведена оцінка стану регулювання та підтримки підприємництва в Одеському регіоні свідчить, що важним показником оцінки підприємницького середовища є також кредитні рейтинги обласних центрів.

24 травня 2019 року незалежне рейтингове агентство «Кредит-

Рейтинг оголосило про підтвердження довгострокового кредитного рейтингу м. Одеса на рівні uaAA-. Прогноз рейтингу – стабільний. Рівень інвестиційної привабливості міста Одеси було підтверджено на рівні uaINV5 (найвищий рівень інвестиційної привабливості). Кредитний рейтинг ґрунтується на результатах аналізу економічних та фінансових показників за 2018 рік, даних щодо демографічної ситуації, стану ринку праці, інформації щодо боргових зобов'язань міста, наявної в розпорядженні комунальної власності та перспективних планів на майбутнє.

6. Оцінка ділового клімату та легкості ведення бізнесу в Одеській області проводилась на основі показника легкості ведення бізнесу. За даним дослідження легкості ведення бізнесу, серед регіонів з найкрупнішими містами України перше місце займає Львівська область, а друге місце посідає – Одеська. Для Одеського регіону цей показник не поганий, але враховуючи весь його наявний потенціал, то результат міг бути і кращим. Місцевій владі необхідно звернути на це увагу і почати відповідні зміни, у першу чергу пов'язані з переглядом податків на місцевому рівні, тривалістю процедур для оформлення документів та їх вартості. Необхідно скорочувати ланцюг державних інстанцій активно застосовуючи принцип «відкритого вікна», також значні позитивні зміни принесе поява «зони вільної торгівлі», а на державному рівні необхідно розпочати дії, які б могли опосередковано вплинути на зменшення відсоткових ставок по кредитах для підприємців.

7. Прийняття ефективних рішень в напрямку регулювання діяльності малого бізнесу неможливо без знань про його внутрішні механізми та взаємозв'язки між його різними елементами. Для цього необхідно проводити аналіз різних економіко-економічних моделей розвитку малого та середнього бізнесу. Для побудови такої моделі використовується виробнича функція Тінбергена. Розрахунок проводився за допомогою програми Statistica. Дана модель дає можливість уникнути автокореляції залишків та мультиколінеарності. Про адекватність та достовірність даної моделі, а також

тісний взаємозв'язок між факторами, які вона описує, свідчать коефіцієнти апроксимації та детермінації, які рівні одиниці.

За побудованою моделлю можна зробити висновок про високу витратоємність діяльності малого підприємництва в Україні, оскільки $\alpha = 1,168$. Крім того на даний фактор впливає фактор високої кількості фіктивних підприємств, на який вказувалось в ході аналізу. Водночас рівень використання трудових ресурсів є досить низьким ($\beta = 0,067$), що зумовлено особливістю малого підприємства як підприємства з невеликою (до 50 осіб) кількістю найманих працівників. Для підвищення ефективності функціонування малого бізнесу України варто знизити показники витратоємності виробництва, зокрема за рахунок впровадження досягнень НТП та залучення додаткової робочої сили. МП України знаходиться на досить низькому рівні інноваційного розвитку, про що свідчить коефіцієнт $\lambda = 0,436$. Згідно з побудованою моделлю, активізація інноваційної діяльності малих підприємств призведе до покращення результативності їх функціонування.

8. Обґрунтовано пропозиції щодо схеми координації державних установ, а також діючих бізнес – інкубаторів з метою активізації діяльності малих та середніх підприємств регіону, яка спрямована на поліпшення інвестиційного клімату та підвищення рівня зайнятості. Учасниками проекту при цьому будуть Фонд соціального страхування на випадок безробіття (у якості пасивного інвестору), бізнес – інкубатор (замовник проекту) та інші активні та пасивні інвестори, в тому числі банківські установи. Оптимальним співвідношенням джерел фінансових ресурсів при реалізації проекту, ми вважаємо наступне: Фонд соціального страхування на випадок безробіття – 30-40%; бізнес – інкубатор – 5-10%, інвестори – 50-65%. У відповідній пропорції планується й розподіл прибутку зі збільшенням частки бізнес-інкубатору за рахунок виконуваних функцій організатора проекту. Обов'язковою умовою участі в фінансуванні є працевлаштування осіб, які стоять на обліку в фонді в обсягу не менше ніж 70% від робочих місць, які створюються.

9. Наведені дані свідчать про те, що всі учасники проекту повертають свої кошти зі значними прибутками. Сума дивідендів, яка підлягає до виплати 4691,4 тис. грн., що більше ніж в 10 разів більша за їх стартові витрати. Крім того у них залишаються акції, які вони можуть продати і таким чином ще більше підвищити суму своїх доходів.

Виявлено, що одним з ризиків для малого та середнього підприємництва є складнощі у здійсненні підприємницької діяльності в Україні. Так, згідно індикаторів бізнес середовища України, вона посідає у 2018 році за індикатором захист інвесторів 101 місце, за рівнем забезпечення виконання контрактів лише 93 місце, а за рівнем оподаткування – 83 місце.

Список використаних джерел

1. Проблеми та перспекти розвитку підприємництва в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ru.osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21601/
2. Колісніченко П. Т. Стан і тенденції розвитку малого та середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/11_ukr/13.pdf
3. Толмачова Г.Ф. Тенденції розвитку малого підприємництва у сучасних економічних умовах України / Г.Ф. Толмачова, О.В. Якуб'як // // Управління економікою: теорія та практика: Зб. наук. пр. – К.: ІЕП НАНУ, 2014. – С. 121-140.
4. Державна політика розвитку малого та середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://works.doklad.ru/view/vQyH4-sIETc.html>
5. Дані Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrstat.org/uk/operativ/>
6. Шемшученко Ю. С. Мале підприємство // Юридична енциклопедія, 2001 - С. 792 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D1%96_%D1%82%D0%B0_%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D1%96_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%94%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0
7. Закон України Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19>
8. Особливості розвитку МСП в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://referat-ok.com.ua/ekonomichna-teoriya/osoblivosti-rozvitku-malogo-ta-serednogo-biznesu-v-ukrajini>

9. Варналій З. Мале підприємництво : Основи теорії і практики: Монографія/ Захарій Варналій,. -3-тє вид., стереотипне. -К.: Знання, 2005. - 302 с.

10.Збарський В. К. Методологічні підходи щодо понятійного апарату «малі форми господарювання»/В. К. Збарський//Агроінком. – 2005. – № 3-4. – С. 56-62.

11. МСП в Україні: сутність та роль в економіці, сучасний стан та майбутнє [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://referat-ok.com.ua/ekonomichna-teoriya/malii-ta-serednii-biznes-v-ukrajini-sutnist-ta-rol-v-ekonomici-suchasnii-stan-ta-maibutnje>

12. Баб'як М. М. Розвиток малого і середнього підприємництва у регіоні // Актуальні проблеми економіки. - 2004. - № 12. - С. 77 – 83

13. Волик В. Становлення малого та середнього бізнесу в Україні і його наслідки // Актуальні проблеми економіки. - 2002. - № 8. - С. 22-25

14. Мазур К. В. Стан бізнес-середовища малих та середніх підприємств в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/5/168.pdf>

15.Доценко А. Вектори розвитку пострадянських країн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/na_kakie_strany_i_vostochnogo_partnerstva_ravnyatsya_ukraine_i_stoit_li_n989902

16. Габриелян Е. В., Бирон В. М. Перспективы развития малого бизнеса в современных условиях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nauchforum.ru/studconf/social/1/25980>

17. Місто та роль МСП в українському бізнес-кліматі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biz.nv.ua/finance/mesto-i-rol-msb-v-ukrainskom-biznes-klimat-50014125.html>

18.Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36382.pdf>

19. Як Україна росла в престижному рейтингу легкості ведення бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.tsn.ua/groshi/kak-ukraina-rosla-v-prestizhnom-reytinge-po-legkosti-vedeniya-biznesa-infografika-1022035.html>

20. Україна піднялась на 5 позицій у рейтингу Doing Business -2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2018/10/31/642171/>

21. Unlimit Ukraine. Індекс настроїв малого бізнесу 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2019/02/Indeks-nastroyiv-malogo-biznesu_2019.pdf

22. Апостолук О. Ю. Державна фінансова політика підтримки розвитку малого підприємництва//Дисертація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://knute.edu.ua/file/Mg==/51c36fd38e8f012676d94ae0576a89a4.pdf>

23. Біла І. С., Салатюк Н. М. Світовий досвід регулювання підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-1_0-pages-26_30.pdf

24. Финк Т.А. Реализация программ поддержки малого и среднего бизнеса в условиях рыночной экономики / Т.А. Финк // Молодой ученый. – 2013. – №4. – С. 311–314.

25. Индекс экономической политики в сфере МСП: страны Восточного партнерства 2016. Оценка применения Европейского акта о малом бизнесе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.oecd.org/globalrelations/SME_Policy_Index_Eastern_Partners_2016_Russian.pdf.

26. Малый бизнес в Японии / Е. Абрамов, А. Певзнер, А. Родионов, Ю. Хачатуров // Экономика и жизнь. – 2000. – № 34. – С. 34–38.

27. Иваний П.В. Государственная стратегия поддержки малого бизнеса в США : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.14 «Мировая экономика» / П.В. Иваний. – Москва, 2012. – 32 с.

28. Айзадуллова А. Особенности современного малого предпринимательства в США [Электронный ресурс] / А. Айзадуллова // Электронный научно-практический журнал «NAUKA-RASTUDENT.RU». – 2014. – № 4. – Режим доступа: <http://www.nauka-rastudent.ru/4/1326/>.

29. Small Business Development Centers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sba.gov>.

30. Іванченко А. Оцінювання дії механізмів державного регулювання зайнятості населення в Україні /А. Іванченко // Держава та регіони. Серія: «Державне управління». – 2013. – №1 (41). – С. 77–82.

31. Господдержка малого бизнеса в Японии [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.lawru.net/podd/podd6.html>

32. EU SMEs in 2012: at the crossroads. Annual report on small and medium-sized enterprises in the EU, 2011/12 [Електронний ресурс]. – Rotterdam : European Commission, 2012. – 89 pp. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/supportingdocuments/2012/annual-report_en.pdf (С. 15).4

33. The State of Small Business: a report of the President Transmitted to the Congress. 1998. Washington, D.C.; 1998

34. Азаров О. В. Проблеми розвитку та інвестування малого та середнього підприємництва. *Зб.наук.праць ДНУ Економіка: проблеми теорії та практики*. 2018. Вип.190.Т.1. С. 209-211.

35. Аналітичний звіт Карітас Одеського регіону за 2018 початок 2019 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.caritas.odessa.ua/uploads/analitic2019/01-analitic-2019-SERP.pdf>

36. Асанов Р. Э. Проблемы развития малого предпринимательства в Украине. *Проблемы материальной культуры. Экономические науки*. 2008. № 3. С. 85-87.

37. Атамас П.Й. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://pidruchniki.ws/12250719/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/nedoliki_malogo_bi_znesu

38.Багашова Н. В. Бізнес-інкубатори: світовий й вітчизняний досвід створення і функціонування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 11 (1). С. 60-63.

39.Доброва, Н.В. Складові елементи інфраструктури підтримки малого підприємництва на регіональному рівні / Наталя Василівна Доброва; за ред.: М.І. Зверякова (голов. ред.) та ін. // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет, 2015. – №2 – С. 179-186.

40.Балджи М.Д. Управління економічними ризиками в інноваційній діяльності підприємств. *Науковий вісник ОНЕУ: зб. наук. пр.* 2013. Вип. 18 (197). С.5-14.

41.Барбакова Л. В. Фінансові інструменти і проблеми залучення фінансових засобів в малий і середній бізнес. *Економіка та упр. п-вами машинобуд. галузі: пробл. теорії та практики*. 2008. № 4. С. 102-110.

42.Варналий З.С. Малое предпринимательство Украины как фактор регионального развития: состояние и перспективы. *Актуальные проблемы экономики*. 2009. №4. С. 64-73.

43.Васильців Т. Г. Обґрунтування стратегічних завдань державної політики розвитку малого підприємництва в малих містах України. *Економічний дискурс*. 2016. № 3. С. 58–65.

44.Вишневська О. Статистичні показники розвитку сектору МСП: адаптація Акту про малий бізнес для Європи (SBA) // Круглий стіл «МСП в Україні: якісні та кількісні показники розвитку сектору», 12 грудня 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.slideshare.net/IER_Kyiv/sba-70096978

45.Воронкова В. Г., Романенко Т. П., Андрюкайтене Р. Концепція розвитку проектно-орієнтованого бізнесу в умовах цифрової трансформації

до SMART-суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 67. С. 13 - 27.

46.Гавриш О. А. Башилова В. П. Інноваційно-інвестиційні процеси в національній економіці та підприємництві. *Сучасні проблеми економіки та підприємництва*. 2014. Випуск 13. С. 78-85.

47.Гнатцов О. Г. Малий бізнес в Україні: від стратегії зростання до стратегії розвитку. К.:УПСК, 2006. 165с.

48.Гоголь Т.А. Особливості діяльності підприємств малого бізнесу та їх вплив на розвиток економіки країни. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. 2011. № 3 (52). С. 145–154.

49.Гулько В.І. Витоки і сучасні тенденції тіньової економіки та соціальної відповідальності *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. № 1. С. 550-558.

50.Данчак Л. І. Стецюк П. І. Малий бізнес як пріоритетний напрям розвитку України. *Соц.-екон. пробл. сучас. періоду України*. 2008. Вип. 6. С. 22-29.

51.Дума О. І. Виклики та перспективи у розвитку малого та середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/154.pdf

52.Іванов Ю. Б., Петросянц К. В. Малий бізнес: управління податками. Х. : ВД "ІНЖЕК", 2017. 352 с.

53.Інституції підтримки підприємництва: концепція, особливості, діяльність / Центр громадської експертизи, Представництво Фонду Фрідріха Науманна в Україні, Програма USAID «Лідерство в економічному врядуванні». 2016. 176 с.

54.Інтелектуально-інноваційний розвиток регіону в контексті євроінтеграції: монографія / ред.: Л. К. Семів; Л : Ін-т регіон. дослідж. НАН України, 2017. 483 с.

55. Інтернет-ресурс рейтингу «Легкість ведення бізнесу по регіонах» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2017/05/Regional-Doing-Business_obshhyy-2.pdf

56. Карпов В.А., Горбаченко С.А. Аналіз підприємницьких проєктів: навчальний посібник. О: ОНЕУ ротапринт, 2013. 241с.

57. Кашуба Я. М. Напрямки підтримки розвитку малого та середнього підприємництва. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 657. С. 12-17.

58. Колективна монографія «Стратегічне дослідження регіонів України за допомогою SWOT-аналізу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/13045/5/10676.pdf>

59. Коцовська Р. Р. Кредитна підтримка малого бізнесу установами фінансового ринку України. *Регіональна економіка*. 2017. № 3. С. 167-172.

60. Лагно В.Т. Шляхи розвитку малого підприємництва в Україні в контексті транскордонної та прикордонної торгівлі. *Менеджер*. 2014. № 1. С. 105–108.

61. Ларіна Р.Р. Малий бізнес в Україні: роль та особливості розвитку в національній економіці: монографія. Донецьк: «Вебер», 2007. 300 с.

62. Литвиненко В. М. Малий бізнес у світовій економіці: Моногр. К.: ТОВ "Вид-во "Аспект-Поліграф"; Ніжин, 2014. 178 с.

63. Малий бізнес України: дороговкази поступу: монографія / О. І. Амоша та ін.. Донецьк : Юго-Восток, 2008. 274 с.

64. Малий і середній бізнес у пошуках місця в стратегії економічного зростання в Україні: Зб. наук. ст. / ред.: Я. А. Жаліло. К. : Альтерпрес, 2002. 118 с.

65. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: Навч. посіб. / ред.: Л. І. Воротіна. К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2011. 250 с.

66. Мних М.В. Планування діяльності підприємства в сучасних економічних умовах: Навч. посіб. для студ. Вузів. К. : Знання України, 2014. 91 с.

67. Ніценко В. С., Попович В. В. Проблеми сталого розвитку Одеського регіону. *БізнесІнформ*. 2013. № 7. С. 69-73.
68. Офіційна сторінка Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
69. Офіційний сайт Головного управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>.
70. Офіційний Інтернет - ресурс проекту «TransparentCities» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://transparentcities.in.ua>.
71. Панцир С. І., Кульчицька К. А., Різниченко К. М., Шуміхін С. В. Мале та середнє підприємництво: статистичний і політичний огляд та медіа-аналіз (Вінницька, Дніпропетровська, Івано-Франківська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області). Київ: Центр міжнародного приватного підприємництва, 2015. 140 с.
72. Папп В. В. Сучасний стан і тенденції розвитку малого підприємництва в Україні. *Бізнес Інформ*. 2013. №6. С. 160-164.
73. Парсяк В. Н., Журавльова М. Б. Малий бізнес: сутність, стан, засоби підтримки стабільності. Миколаїв : Укр. держ. мор. техн. ун-т ім. Макарова, 2001. 164 с.
74. Перелік діючих регіональних цільових та комплексних програм Одеської області (станом на 01.10.2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oblrada.odessa.gov.ua/odeska-oblast/strategichni-ta-programni-dokumenty-oblasti/perelik-diyuchykh-regionalnykh-tsilovykh-ta-kompleksnykh-program-odeskoyi-oblasti/>
75. Перепьолкіна О.О. Економічне зростання в умовах перехідної економіки. *Фінанси України*. 2005. №5. С. 110 – 121.
76. Піжук О.І. Розвиток малого підприємництва як один із шляхів гармонізації гендерних процесів в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2011. № 1. С. 466–476.

77.Пивоваров М. Розвиток інституту інфраструктури малого підприємництва: проблеми та шляхи його покращення. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2013. Вип. 1 (8). С. 6-18

78.Проект «Стратегія розвитку малого та середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.businesslaw.org.ua/strategia-rozvytku-pidpryemnytva/>

79.Про регіональний розподіл трендів у сфері зайнятості в Одеському регіоні на 2017-2018 роки (м. Одеса, м. Ізмаїл, м. Білгород-Дністровський) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://caritas.odessa.ua/articles/view/analitichniy_zvit_2017-2018_roki

80.Про затвердження Програми розвитку конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва в Одеській області на 2017-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/405-VII.pdf>

81.Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012р. № 4618-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

82.Проблеми підвищення ефективності господарювання в народногосподарському комплексі (на мезо- та мікроекономічних рівнях): монографія / за ред. А.І. Ковальова, Н.В. Сментини. Одеса: Атлант, 2013. 398 с.

83.Програма розвитку малого і середнього підприємництва у місті Одесі на 2019-2021 роки : від № 4198-VII від 30.01.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://omr.gov.ua/ru/acts/council/81351>

84.Савченко В.Ф., О. О. Ромашкін. Аналіз альтернативних проектів та оптимальне розміщення інвестицій. *Актуал. пробл. економіки*. 2009. N 4. С. 179-187.

85.Самура Ю. О. Малий бізнес та його вплив на зайнятість населення і економіку регіону. *Соц.-екон. дослідж. в перехід. період* . 2019. Вип. 2. С. 338-350.

86.Сервіс моніторингу реєстраційних даних українських компаній та судового реєстру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://opendatabot.com>.

87.Специфика формирования концепции поддержки малого и среднего предпринимательства: под. ред. Ю. Г. Лысенко. Донецк: ДонНУ, 2009. 256 с.

88.Умеров Р.Е. Особливості розвитку малого підприємництва в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 10. С. 64–67.

89.Управління проектами в підприємницьких структурах: навчальний посібник / Кучеренко В.Р. та ін.. О : Астропринт, 2013. 268с.

90.Філіппова С. В. Аналітична складова менеджменту податкової системи України і малий бізнес. *Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка"* . Менедж. та підприємництво в Україні: етапи становлення і пробл. розв. 2009. № 576. С. 307-311.

91.Чубарева Л. І. Малий бізнес: теорія, механізми підтримки становлення та розвитку: автореф. дис... канд. екон. Наук. Донец. нац. ун-т. Донецьк, 2008. 20 с.

92.Юринець З.В., Круглякова В.В., Петрух О.А. Інноваційно-інвестиційна політика держави: стан та особливості розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/4_ukr/16.pdf

93.Ясіновська І. Ф. Державна регуляторна політика в сфері підприємництва та її вплив на діяльність суб'єктів господарювання. *Інноваційна економіка*. 2012. № 5. С. 312–315.